

Sisällys

1 Asia.....	1
2 Asian vireilletulo	1
3 Yrityskaupan osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta	2
4 Kilpailuoikeudellinen arviointi.....	2
4.1 Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn	2
4.2 Relevantit markkinat	2
4.2.1 Yrityskaupan ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista.....	2
4.2.2 Relevantit horisontaaliset tuotemarkkinat	4
4.2.3 Relevantit vertikaaliset hyödykemarkkinat	7
4.2.4 Johtopäätös relevanteista hyödykemarkkinoista.....	7
4.3 Markkinoiden koko ja osapuolten asema markkinoilla.....	14
4.3.1 Hankintamarkkinat	14
4.3.2 Tukkumyyntimarkkinat.....	15
4.4 Kilpailuvaikutusten arviointi.....	17
4.4.1 Johdanto	17
4.4.2 Naudan hankintamarkkinat.....	18
4.4.3 Sian hankintamarkkinat	19
4.4.4 Broilerin hankintamarkkinat	19
4.4.5 Lihan tukkumyynnin markkinat.....	21
4.5 Yhteenveto	24
5 Ratkaisu	26
6 Sovelletut säännökset.....	26
7 Muutoksenhaku	26

1 Asia

1. Yrityskaupan hyväksyminen Atria Oyj / Saarioinen Oy:n naudan, sian ja broilerin hankinta-, teurastus- ja lihanleikkuutoiminnot

2 Asian vireilletulo

2. Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ("KKV") on 27.9.2013 ilmoitettu järjestely, jossa Atria Oyj ("Atria") on tehnyt esisopimuksen Saarioinen Oy:n ("Saarioinen") naudan, sian ja broilerin lianhankinta-, teurastus- ja lihanleikkuutoimintojen ostamisesta. Saarioinen jatkaa yrityskaupan jälkeenkin liiketoimintaansa lihan teollisessa jatkojalostuksessa. Yrityskaupan yhteydessä Atria ja Saarioinen tekevät yhteistyösopimuksen koskien lihan toimituksia Atrialta Saarioiselle. Atria on pyytänyt KKV:lta sopimuksesta liitännäisrajoitusarvioinnin.
3. Kilpailu- ja kuluttajavirasto siirsi 28.10.2013 tekemällään päätöksellä asian kilpailulain 26 §:n mukaiseen jatkokäsittelyyn.

3 Yrityskaupan osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

4. Atrian toimialana on teurastamotoiminnan, lihanjalostusteollisuuden ja ei-nesteollisuuden sekä näihin liittyvän teollisuus- ja muun liiketoiminnan harjoittaminen. Suomessa Atrian tuotantolaitokset ovat Nurmossa, Forssassa, Kuopiossa, Kauhajoella ja Karkkilassa.
5. Hankinnan kohteena on Saarioisen broilerin (perustettavan Buolas Anser Oy:n nimissä harjoitettuna), naudan ja sian teurastus- ja lihanleikkuuliiketoiminnot sekä näihin liittyvät hankintatoiminnot kokonaisuudessaan. Saarioisen broileriteurastamo on Kangasalan Sahalahdella ja nauta- ja sika-teurastamo Jyväskylässä. Yrityskaupassa Atrialle siirtyy Saarioisen broilerituotannon koneet ja laitteet sekä Sahalahdella sijaitseva broilerituotantoon liittyvä rakennus ja tontti. Myös Jyväbroiler-tuotemerkki siirtyy Atrian omistukseen. Lisäksi Atrialle siirtyy Saarioisen Jyväskylän teurastamon koneet ja laitteet.

4 Kilpailuoikeudellinen arviointi

4.1 Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn

6. Atrian liikevaihto vuonna 2012 oli noin 1,3 miljardia euroa, josta 820 miljoonaa euroa kertyi Suomesta. Yrityskaupan kohteen liikevaihto oli [...] ¹ euroa, joka kertyi lähes kokonaan Suomesta. Koska kilpailulaissa määritellyt liikevaihtorajat ylittyvät, järjestely kuuluu yrityskauppa- ja valvontaa koskevien säännösten soveltamisalaan.

4.2 Relevantit markkinat

4.2.1 Yrityskaupan ilmoittajan näkemys relevanteista markkinoista

7. Yrityskaupan kohteen liiketoiminta koostuu Jyväskylän teurastamon osalta vasikoiden ja porsaiden välityksestä, teurastettavien nautojen ja sikojen hankinnasta sekä tuoreen naudan- ja sianlihan tukkumyynnistä. Sahalahden teurastamon osalta kohteen liiketoiminta koostuu teurastettavien broilieren hankinnasta ja tuoreen teurastetun broilerinlihan tukkumyynnistä. Lisäksi molempien teurastamojen toimintaan liittyy ihmiselle syötäväksi kelpaavien ja syötäväksi kelpaamattomien teurastuksen sivutuotteiden tukkumyynti sekä Jyväskylän teurastamon osalta naudan vuotien tukkumyynti. Myös Atria harjoittaa edellä mainittuja toimintoja ja osapuolten liiketoiminnot ovat siten näiden osalta päällekkäiset.
8. Edellä mainittujen toimintojen lisäksi osapuolet ovat tarjonneet vähäisissä määrin ns. rahtiteurastus- ja lihanleikkuupalveluja kolmansille, [...]

¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto / tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

9. Saarioinen on aiemmin myynyt teurastamansa ja leikkaamansa lihan pääosin Saarioisen omaan teolliseen jatkojalostukseen yhtiön sisäisillä siirroilla, jotka eivät ole olleet varsinaista myyntiä. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan yrityskaupassa onkin kyse lähinnä Saarioisen lihan hankinta-, teurastus- ja leikkuutoiminnan ulkoistamisesta Atrialle.
10. Yrityskaupan ilmoittaja viittaa Euroopan komission ja Kilpailuviraston aiempaan tapauksetäntöön² ja katsoo, että teurastus ei muodosta hankinnasta erillistä relevanttia markkinaa tässä yrityskaupassa. Ilmoittajan mukaan teurastusmarkkinoiden koko Suomessa on tällä hetkellä sama kuin teuraseläinten hankintamarkkinoiden koko. Näin ollen Atrian ja Saarioisen teuraseläinten hankinta vastaa niiden teurasmääriä Suomessa.
11. Ilmoittajan mukaan sekä Euroopan komissio että kansalliset kilpailuviranomaiset ovat katsoneet, että kunkin eri eläinlajin hankinta teurastettavaksi kuuluu erilliselle relevantille tuotemarkkinalle.³ Tämän lisäksi teurastetun ja leikatun lihan myynti voidaan jakaa eri tuotemarkkinoille sen mukaan, mikä eläimen lihasta on kysymys.⁴ Naudan-, sian- ja broilerinlihan myynnin markkinat jaetaan Euroopan komission käytännössä edelleen tuoreen lihan ja käsitellyn lihan myynnin markkinoihin.⁵ Tuoreen lihan myynnillä tarkoitetaan suoraan teurastamoilta tapahtuvaa teurastetun ja leikatun lihan myyntiä. Tätä lihaa ei ole mitenkään jatkokäsitelty (esimerkiksi marinoimalla, savustamalla, keittämällä, kuivaamalla, maustamalla, pakkaamalla tai jalostamalla esimerkiksi makkaraksi).⁶ Tuoreen lihan myynti on tukkuportaalla tapahtuvaa myyntiä. Käsitellyn lihan myynnissä on kyse puolestaan esimerkiksi vähittäiskaupassa myytävästä kuluttajapakatusta tuoreesta lihasta tai lihan jatkojalosteista, kuten marinoituista lihasuikaleista, makkaroista ja leikkeleistä sekä ravintoloissa tai ruokaloissa annoksissa myytävästä lihasta. Käsitellyn (jatkojalostetun) lihan myyntiä käsitellään kohdassa vertikaaliset markkinat.
12. Ilmoittajan mukaan sekä Euroopan komissio että kansalliset kilpailuviranomaiset ovat jakaneet tuoreen lihan myynnin edelleen kolmeen pääryhmään eri asiakassegmenttien perusteella: teolliset jatkokäsittelijät, vähittäiskaupat ja suurkeittiöt (esim. ravintolat, julkiset toimijat).⁷

² Esim. Euroopan komission päätökset IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch* ja Kilpailuviraston päätös Atria Suomi Oy / Liha-Pouttu Oy dnro 492/81/2007.

³ Esim. Euroopan komission päätökset IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, kohdat 20–21 ja COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohdat 8 ja 17.

⁴ Esim. COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 23.

⁵ Esim. IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, kohta 43 ja COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 23.

⁶ Esim. IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, kohta 34.

⁷ Esim. IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, kohta 49 ja COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 24.

4.2.2 Relevantit horisontaaliset tuotemarkkinat

13. *Relevantteina horisontaalisina tuotemarkkinoina* voidaan yrityskaupan ilmoittajan käsityksen mukaan tarkastella seuraavia hankinta- ja myyntimarkkinoita:

4.2.2.1 Hankintamarkkinat

- *Teurastettavien nautojen hankinta*
 - *Teurastettavien sikojen hankinta*
 - *Teurastettavien broilerin hankinta*
 - *Vasikoiden välitys*
 - *Porsaiden välitys*
14. *Nauta ja sika.* Teuraslihan hankinta Suomessa perustuu pitkälti sopimus-tuotantoon. Tuottajan ja hankintayhtiön välinen tuottajasopimus velvoittaa tuottajan myymään ja hankintayhtiön ostamaan sopimusaikana tuotetut eläimet. Sopimuskausi voi olla määräaikainen, esimerkiksi 1–3 vuotta, tai toistaiseksi voimassa oleva. Sopimukset sitovat osapuolia kiinteästi, ja läh-tökohtana on, että sopimus kattaa tuottajan koko tuotannon. Hankintayhtiöt ovat tuottajille myös eläinvälityksen pääasialliset sopimus Kumppanit.⁸
15. Osa tuottajista on jonkun lihantuottajaosuuskunnan jäseniä. Ilmoittajan mu-kaan tuottajat ovat käytännössä vapaat myymään elävät teuraseläimet ke-nelle tahansa. Vaikka tuottajat kuuluvat tiettyyn osuuskuntaan ja niillä on periaatteellinen eläinten toimitusvelvoite osuuskuntaan kuuluvalle teuras-tamolle, ei näiden veloitteiden rikkominen ilmoittajan mukaan käytännössä johda minkäänlaisiin sanktioihin tai muihin negatiivisiin vaikutuksiin tuottajil-le. Normaaliolosuhteissa tuottajat eivät kuitenkaan usein vaihda teurasta-moa, jolle eläimet toimitetaan. Ilmoittajan mukaan vaihtaminen liittyykin omistusmuutoksiin ja muihin vastaaviin muutoksiin markkinoilla, koska kul-lakin tuottajalla on oma subjektiivinen näkemyksensä ensisijaisesta teuras-tamosta, jolle ne haluavat eläimet toimittaa.
16. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan teuraseläinten hankinnan markkinoihin liit-tyy kiinteästi eläinvälityksen markkinat. Sekä naudan- että sianlihan tuotan-toketjussa suuri osa tuotannosta tapahtuu vaiheistettuna, jolloin yhdet tuot-tajat kasvattavat vasikoita ja porsaita, kun taas toiset tuottajat kasvattavat ne teuraseläimiksi.

⁸ Kilpailuviraston päätökset LSO Foods Oy / Järvi-Suomen Portti Osuuskunta, dnro 711/81/2006, Atria Suomi Oy / Liha-Pouttu Oy, dnro 492/81/2007.

17. Ilmoittajan mukaan Atrian konserniin kuuluva A-Tuottajat tekee nautojen ja sikojen hankinta- ja tuotantosopimukset tuottajien kanssa. Se toimii Atrian pääasiallisena operaattorina eläinvälityksessä eli hankkii teuraiden kasvattajille vasikoita ja porsaita ostamalla vasikoita maitotiloilta tai porsaita porsastuotantoon erikoistuneilta emakkotiloilta ja myymällä nämä lihanaudan tai lihasian kasvattajille. Eläinten kasvatuksen päätyttyä tuottajat toimittavat eläimet teuraaksi.
18. Vastaavasti Saarioisen Jyväskylän teurastamo hankkii teuraiden kasvattajille vasikoita ja porsaita. Jyväskylän teurastamo solmii suoraan hankinta- ja tuotantosopimukset tuottajien kanssa ilman, että välissä olisi erillinen hankintayhtiö. [...]
19. [...]
20. Suurin osa Atrialle toimittavista tuottajista on tehnyt tuotantosopimuksen Atrian hankintayhtiön A-Tuottajien kanssa. [...]
21. Atrian hankkimien teuraseläinten kuljetuksen tilalta teurastamolle hoitavat kuljetusyrittäjät, joiden reittisuunnittelun ja myös kuljetussuunnittelun tekee logistiikkaoperaattori Tuoretie. Tuoretien omistavat Atria, Saarioinen ja Pouttu Oy tasaosuuksin. [...]
22. *Broileri*. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan broilerien hankintamarkkinat ovat teurastettavien nautojen ja sikojen hankintamarkkinoihin verrattuna monivaiheisempi prosessi, jossa broilerien alkutuotanto kasvatuksesta lähtien on pidemmälle integroitu niin Suomessa kuin ulkomailla lihantuottajien omien ketjujen puitteissa. [...]
23. [...]
24. [...] Ilmoittaja katsookin välitettyjen untuvikkojen osalta relevantin markkinan olevan teurastettavien broilerien hankinnan markkina.

4.2.2.2 Tukumyyntimarkkinat

25. Teurastamot kuuluvat Suomessa pääosin lihateollisuusyritysten omistukseen. Näin ollen teurastamot toimittavat suuren osan leikkaamastaan lihasta sisäisesti omiin konserneihinsa kuuluville yksiköille jatkojalostusta varten. Tämän lisäksi teurastamot myyvät tuoretta lihaa jonkin verran myös konsernin ulkopuolisille jatkokäsittelijöille. Tuoretta teurastettua ja leikattua lihaa myydään myös suoraan kaupan keskusliikkeille. Suurkeittiöt ostavat teurastamoteollisuuden tuotteita suoraan teurastamoilta, mutta myös vähittäiskaupan kautta.
26. Lihan teolliset jatkokäsittelijät ostavat tuoretta lihaa raaka-aineeksi omaan tuotantoonsa. [...]

27. Kuten edellä on todettu, Euroopan komissio on tyypillisesti jakanut päätös-käytännössään teurastetun ja leikatun lihan myynnin eri tuotemarkkinoille sen mukaan, minkä eläimen lihasta on kysymys.⁹ Naudan-, sian- ja broilerinlihan myynnin markkinat on jaettu komission käytännössä edelleen tuoreen lihan ja käsitellyn lihan myynnin markkinoihin.¹⁰ Komissio on niin ikään jakanut tuoreen lihan myynnin edelleen kolmeen pääryhmään eri asiakas-segmenttien perusteella: teolliset jatkokäsittelijät, vähittäiskaupat ja suurkeittiöt (esim. ravintolat, julkiset toimijat).¹¹

Yrityskaupan vaikutusten arvioinnin kannalta voidaan siten lähtökohtaisesti tarkastella seuraavia teurastetun ja leikatun lihan tukkumyynnin markkinoita:

- *Tuoreen¹² naudanlihan myynti teolliseen jatkokäsittelyyn*
- *Tuoreen naudanlihan myynti vähittäiskaupalle*
- *Tuoreen naudanlihan myynti suurkeittiöille*
- *Tuoreen sianlihan myynti teolliseen jatkokäsittelyyn*
- *Tuoreen sianlihan myynti vähittäiskaupalle*
- *Tuoreen sianlihan myynti suurkeittiöille*
- *Tuoreen broilerin myynti teolliseen jatkokäsittelyyn*
- *Tuoreen broilerin myynti vähittäiskaupalle*
- *Tuoreen broilerin myynti suurkeittiöille*
- *Ihmiselle syötäväksi kelpaavien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden myynti, kuten elimet ja veri*
- *Ihmiselle syötäväksi kelpaamattomien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden myynti, kuten teurasjäte ym.*
- *Naudan vuotien myynti*

⁹ Esim. COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohdat 8 ja 17.

¹⁰ Esim. COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 23.

¹¹ Esim. IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagteriet*, kohta 49 ja COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 24.

¹² Termillä "tuore liha" tarkoitetaan tässä yhdenmukaisesti Euroopan komission päätöskäytännön kanssa teuras-tettua ja leikattua jatkojalostamatonta lihaa käsittäen myös pakastetun lihan. Tuore liha voi olla myös jauhelihaa.

4.2.3 Relevantit vertikaaliset hyödykemarkkinat

4.2.3.1. Lihan jatkojalosteet

28. Relevanttien vertikaalisten markkinoiden osalta Atria on myös lihan teollinen jatkokäsittelijä ja toimii siten valmistusketjun myöhemmässä vaiheessa suhteessa niihin hyödykemarkkinoihin, joilla yrityskaupan kohde toimii.
29. Lihan jatkojalosteet voidaan yrityskaupan ilmoittajan käsityksen mukaan jakaa seuraaviin perusryhmiin:
 - *Leivänpäälliset*
 - *Ruokamakkarat*
 - *Valmisruoka*
 - *Siipikarja*
 - *Kuluttajapakattu liha*
30. Tämän perusjaon alla on edelleen noin 25 alatuoteryhmää. Lihan jatkojalostemarkkinoilla toimivat muun muassa Atria, Saarioinen, HK ja Snellman.
31. Yrityskaupan ilmoittaja toteaa, että lihan jatkojalosteiden markkinat ovat Suomea laajemmat ottamatta kuitenkaan tarkemmin kantaa markkinoiden maantieteelliseen laajuuteen.
32. Ilmoittajan näkemyksen mukaan yrityskaupalla ei voi olla vertikaalisia kilpailuvaikutuksia, minkä vuoksi se ei pidä lihan jatkojalosteiden markkinoiden täsmällistä määrittelyä esillä olevassa asiassa tarpeellisena.

4.2.4 Johtopäätös relevanteista hyödykemarkkinoista

33. KKV:n selvitysten perusteella ilmoittajan esittämä relevanttien markkinoiden jaottelu vaikuttaa yrityskaupan vaikutusten arviointiin soveltuvalta. KKV:n kuulemat markkinatoimijat ovat myös vastauksissaan pitäneet jaottelua oikeana. Koska yrityskauppa ei myöhemmin esitettävällä tavalla aiheuta merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia, voidaan markkinoiden täsmällinen määrittely kuitenkin tässä yhteydessä jättää avoimeksi.

4.2.5 Relevantit maantieteelliset markkinat

4.2.5.1 Hankintamarkkinat

34. Euroopan komissio on päätöskäytännössään katsonut, että teuraseläinten hankinnan maantieteellinen markkina voi kattaa useampia EU-maita.¹³ Ilmoittajan mukaan teuraseläinten hinta määräytyy teurastetun ja leikatun eli tuoreen lihan kansainvälisten tukkumyyntimarkkinoiden kehityksen mukaan. Ilmoittaja katsoo, että teurastettavien eläinten hankintamarkkinat kattavat Suomen lisäksi ainakin Suomen lähialueet EU:ssa ja Venäjällä. Suuri osa viraston kuulemista markkinatoimijoista ei ole kyseenalaistanut ilmoittajan esittämää markkinamäärittelyä.
35. Ilmoittajan käsityksen mukaan teuraseläinten tuonnille ja viennille ei ole esteitä. Siten tuottajat voisivat toimittaa eläimiä teurastamoille Suomen lähialueille (mm. Ruotsiin ja Baltian maihin), jos suomalaiset teurastamot pyrkisivät laskemaan eläimistä tuottajille maksettavaa hintaa. Vastaavasti näiltä alueilta voitaisiin tuoda eläimiä Suomeen teurastettavaksi.
36. Euroopan komissio on päätöskäytännössään todennut, että eläinvälitys voi olla kansainvälinen markkina.¹⁴ Ilmoittaja katsoo, että vasikoiden ja porsaiden välityksen markkinat ovat Suomea laajemmat ja että niiden tulisi Suomen lisäksi kattaa ainakin Suomen lähialueet EU:ssa. Suuri osa viraston kuulemista markkinatoimijoista ei ole kyseenalaistanut ilmoittajan esittämää markkinamäärittelyä.
37. Ilmoittajan mukaan elävien eläinten markkinoilla kysyntä ja tarjonta ovat täysin riippuvaisia lopputuotteen eli tuoreen lihan markkinoista. Myös teuraseläimiksi kasvatettavien porsaiden ja vasikoiden kysyntä ja tarjonta seuraavat ilmoittajan mukaan tuoreen lihan myynnin markkinoiden kansainvälistä kehitystä. Ilmoittajan mukaan vasikoita ja porsaita voidaan myydä, ja niitä tosiasiaassa myydäänkin, lähialueille, kuten Venäjälle, Baltian maihin, Puolaan, Tanskaan ja Ruotsiin. Ilmoittaja on viitannut siihen, että Atria on viime vuosina vienyt porsaita ja siitosemakoita Puolaan ja Viroon.
38. *Sika*. Ilmoittaja viittaa maa- ja metsätalousministeriön Tietopalvelukeskuksen (Tike) tilastoihin, joiden mukaan elävien sikojen hankintamarkkinoiden koko Suomessa on vuosina 2010–2012 ollut noin 190–200 miljoonaa kiloa vuodessa. Lisäksi Tiken tilastojen mukaan porsaita on välitetty Suomessa vuosina 2010–2012 noin 1,5 miljoonaa kappaletta vuodessa.¹⁵ Vuosina

¹³ COMP/M.6285, *Saria / Danish Crown / Daka JV*, kohdat 53–56.

¹⁴ COMP/M.3337, *Best Agrifund / Nordfleisch*, kohta 67.

¹⁵ Ilmoituksen s. 50, taulukko "Hankinta - Kansallinen markkina".

- 2010–2012 Suomessa teurastettiin noin 2,1–2,3 miljoonaa sikaa¹⁶ vuodessa.¹⁷
39. Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry:n tuontitilastojen mukaan Suomeen on vuosien 2010–2012 aikana tuotu yhteensä 328¹⁸ sikaeläintä Itävallasta, Norjasta, Ruotsista ja Tanskasta.¹⁹ Samalla ajanjaksolla Suomesta on ilmoittajan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta saamien tietojen mukaan viety muihin EU-maihin yhteensä noin 6 000²⁰ sikaeläintä ja EU:n ulkopuolelle yhteensä noin 500²¹ sikaeläintä.²²
 40. Tiken tilastojen mukaan lihasian ruuhinnnoissa on ollut merkittäviä eroja Suomen ja lähialueiden välillä vuosina 2010–2012.²³ Esimerkiksi vuosina 2011–2012 lihasian ruuhinnat ovat olleet Puolassa ajoittain merkittävästikin korkeammat kuin Suomessa, mutta hintaero ei ole johtanut elävien sikojen vientiin Suomesta Puolaan. Toisaalta esimerkiksi Tanskassa lihasian ruuhinta on vuosina 2011–2012 ollut ajoittain merkittävästikin Suomen hintoja alhaisempi, mutta hintaero ei ole johtanut elävien sikojen vähäistä merkittävämpään tuontiin Suomeen.
 41. Tiken tilastojen mukaan välitysporsaiden hinnoissa on ollut merkittäviä eroja Suomen ja lähialueiden välillä vuosina 2010–2012.²⁴ Huolimatta esimerkiksi Ruotsin merkittävästi korkeammista välitysporsaiden hinnoista Suomeen verrattuna vuosina 2011–2012, ei elävien sikaeläinten vienti Ruotsiin ole ollut määrällisesti merkittävää. Toisaalta esimerkiksi Puolassa vuosina 2011–2012 ja Tanskassa vuonna 2012 vallinneet Suomea olennaisesti alhaisemmat välitysporsaiden hinnat eivät ole johtaneet elävien sikaeläinten merkittävään tuontiin kyseisistä maista.
 42. *Nauta*. Ilmoittaja viittaa Tiken tilastoihin, joiden mukaan elävien nautojen hankintamarkkinoiden koko Suomessa on vuosina 2010–2012 on ollut noin 80 miljoonaa kiloa vuodessa. Vasikoita puolestaan on välitetty samalla

¹⁶ Lihasikojen teuraspaino on keskimäärin noin 85–90 kg (<https://www.atriatuottajat.fi/atriasika/lihasikatuotanto/lihasikojenkasvunopeus/Sivut/default.aspx>).

¹⁷ Tike: Sikojen teurastukset 1990–2012.

¹⁸ Vuosi 2010: 86 sikaa Norjasta; vuosi 2011: 88 sikaa Norjasta ja 4 sikaa Itävallasta; vuosi 2012: 29 sikaa Norjasta, 22 sikaa Ruotsista, 97 sikaa Tanskasta ja 2 sikaa Itävallasta. Suurin osa tuoduista sikaeläimistä on ollut keinosiemennyskarjuja.

¹⁹ Ilmoituksen liite 23: ETT ry:n tuontitilasto, Sikojen ja karjun sperman tuonti Suomeen 1995–2012.

²⁰ Vuosi 2010: 1 764 sikaa; vuosi 2011: 40 sikaa; vuosi 2012: 4 256 sikaa.

²¹ Vuosi 2010: 290 sikaa; vuosi 2011: 180 sikaa; vuosi 2012: ei sikavientiä.

²² Ilmoituksen liite 21: Sähköpostiviesti Jaana Vuolle (Evira) / Sanna Piipari (Atria), 3.9.2013 ja 5.9.2013.

²³ http://www.maataloustilastot.fi/sites/default/files/sianliha_hintoja_eu-maissa_201344_20131108_142443.pdf.

²⁴ http://www.maataloustilastot.fi/sites/default/files/sianliha_hintoja_eu-maissa_201344_20131108_142443.pdf.

ajanjaksolla noin 120 000 kappaletta vuodessa.²⁵ Vuosina 2010–2012 Suomessa teurastettiin noin 270 000 nautaa²⁶ vuodessa.²⁷

43. ETT ry:n tuontitilastojen mukaan Suomeen on vuosien 2010–2012 aikana tuotu yhteensä 219²⁸ nautaeläintä Ruotsista, Saksasta, Skotlannista, Tanskasta ja Virosta.²⁹ Samalla ajanjaksolla Suomesta on ilmoittajan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta saamien tietojen mukaan viety muihin EU-maihin yhteensä noin 650³⁰ nautaeläintä ja EU:n ulkopuolelle yhteensä noin 2 542³¹ nautaeläintä.³²
44. Tiken tilastojen mukaan naudan ruuhoinnoissa on ollut merkittäviä eroja Suomen ja lähialueiden välillä vuosina 2010–2012.³³ Esimerkiksi vuosina 2011–2012 naudan ruuhinnat ovat olleet Ruotsissa ajoittain merkittävästikin korkeammat kuin Suomessa, mutta hintaero ei ole johtanut elävien nautojen vähäistä merkittävämpään vientiin Suomesta Ruotsiin. Toisaalta esimerkiksi Puolan ja Suomen välillä ruuhinnassa on vuosina 2011–2012 ollut ajoittain merkittäviäkin eroja molempiin suuntiin, mutta hintaero ei ole johtanut elävien nautojen kuljetuksiin maiden välillä.
45. *Broileri*. Ilmoittaja viittaa Tiken tilastoihin, joiden mukaan elävien broilerin hankintamarkkinoiden koko Suomessa vuosina 2010–2012 on ollut noin 90–100 miljoonaa kiloa vuodessa.³⁴ Vuosina 2010–2012 Suomessa teurastettiin noin 53–60 miljoonaa broileria³⁵ vuodessa.³⁶
46. Broilerin tuotanto poikkeaa edellä esitetyllä tavalla naudan ja porsaan lihan tuotannosta, sillä broilerin tuotanto on vahvasti ketjuohjattua. Tuotantoketju suunnitellaan integroidusti alusta loppuun ja kasvattamoihin tuodut untuvikot on suunniteltu juuri kyseiseen ketjuun.³⁷

²⁵ Ilmoituksen s. 50, taulukko ”Hankinta - Kansallinen markkina”.

²⁶ Hiehojen teuraspaino on noin 240 kg ja sonnien noin 340 kg. Pihvirotuisten hiehojen teuraspaino on noin 245 kg ja sonnien noin 410 kg (<https://www.atriatuottajat.fi/atrianauta/lihanautatila/Sivut/default.aspx>).

²⁷ Tike: Nautojen teurastukset 1990–2012.

²⁸ Vuosi 2010: 61 nautaeläintä Ruotsista, 1 nautaeläin Tanskasta ja 4 nautaeläintä Saksasta; vuosi 2011: 106 nautaeläintä Ruotsista, 4 nautaeläintä Skotlannista ja 3 nautaeläintä Virosta; vuosi 2012: 30 nautaeläintä Ruotsista ja 10 nautaeläintä Skotlannista.

²⁹ Ilmoituksen liite 20: ETT ry:n: tuontitilasto, Nautaeläinten, naudan alkiodien ja sperman tuonti Suomeen 1995–2012.

³⁰ Vuosi 2010: 33 nautaa; vuosi 2011: 205 nautaa; vuosi 2012: 412 nautaa.

³¹ Vuosi 2010: 262 nautaa; vuosi 2011: 1 110 nautaa; vuosi 2012: 1 170 nautaa.

³² Ilmoituksen liite 21: Sähköpostiviesti Jaana Vuolle (Evira) / Sanna Piipari (Atria), 3.9.2013 ja 5.9.2013.

³³ http://www.maataloustilastot.fi/sites/default/files/sianliha_hintoja_eu-maissa_201344_20131108_142443.pdf.

³⁴ Ilmoituksen s. 50, taulukko ”Hankinta - Kansallinen markkina”.

³⁵ Broilerin keskimääräinen teuraspaino on noin 1,7 kg (<http://www.lihatiedotus.fi/www/fi/lihatuotanto/siipikarja/>).

³⁶ Tike: Siipikarjan teurastukset 1990–2012.

³⁷ Ilmoituksen s. 31.

47. ETT ry:n tuontitilastojen ja ilmoittajan Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralta saamien tietojen mukaan vuosina 2010–2012 Suomeen ei ole tuotu eikä Suomesta ole viety teuraaksi kelpaavia broilereita.³⁸ Rajojen yli liikkuvat broilerit ovat untuvikkoja, joita ETT ry:n tilastojen mukaan on tuotu Suomeen vuosien 2010–2012 aikana yhteensä 290 300 kappaletta.³⁹ Untuvikkoeriä tuotiin näinä vuosina Iso-Britanniasta ja Tanskasta.⁴⁰ Suomesta on vuosina 2010–2012 viety untuvikkoja pääasiassa Venäjälle ja Valko-Venäjälle.⁴¹
48. KKV:n arvion mukaan se, etteivät Suomen ja lähialueiden väliset teurastettavien eläinten ja/tai välityseläinten merkittäväkään hintaerot ole sian ja naudan osalta johtaneet elävien eläinten vähäistä suurempaan tuontiin ja vientiin näiden alueiden välillä viittaa osaltaan siihen, että rajat ylittävälle kaupankäynnille on olemassa sitä olennaisesti rajoittavia esteitä.⁴² Koska myös broilerin osalta Suomeen tuotujen ja Suomesta vietyjen elävien lintujen määrät ovat olleet varsin vähäisiä, vaikuttaa KKV:n selvitysten perusteella vahvasti siltä, etteivät teurastettavien eläinten hankintamarkkinat ja eläinten välityksen markkinat ole Suomea laajemmat.
49. Eräät viraston kuulemista markkinatoimijoista ovat esittäneet, että erityisesti tuottajien näkökulmasta teuraseläinten hankinnan markkina voi olla huomattavasti kansallista markkinaa kapeampi. Etenkin tilanteissa, joissa tuottaja maksaa kuljetuksen teurastamolle, teurastamon sijainnilla on tuottajan kohtaamien kustannusten ja siten tuottajan kilpailukyvyyn kannalta olennaista merkitystä. Näin on myös teurastettavien broilereiden hankinnassa, jossa ns. broileriputkesta johtuen tuottajat ovat pääsääntöisesti sijoittuneet tietyn teurastamon läheisyyteen, eivätkä mm. logistiikkaan liittyvistä syistä ole kilpailukykyisiä tuottajia muille teurastamoille. Myös tuottajia edustava Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry on virastolle antamassaan lausunnossa katsonut, että teurastettavien broilereiden hankintamarkkina voi olla alueellinen.
50. Koska tutkittavana oleva yrityskauppa ei myöhemmin esitettävällä tavalla aiheuta teurastettavien eläinten hankintamarkkinoilla tai eläinten välityksen

³⁸ Ilmoituksen liite 29: ETT ry:n: tuontitilasto, Siipikarjan tuonti Suomeen muista EU-maista 1995–2012, sekä ilmoituksen liite 21: Sähköpostiviesti Jaana Vuolle (Evira) / Sanna Piipari (Atria), 3.9.2013 ja 5.9.2013.

³⁹ Vuosi 2010: 70 000 kpl isovanhempaispolven untuvikkoa; vuonna 2011 93 000 kpl isovanhempaispolven untuvikkoa ja 32 500 kpl tuotantopolven untuvikkoa; vuosi 2012 67 600 kpl isovanhempaispolven untuvikkoa ja 27 200 kpl tuotantopolven untuvikkoa. Lisäksi vuonna 2012 tuotiin 115 000 tuotantopolven siitosmunaa Ruotsista.

⁴⁰ Ilmoituksen liite 29: ETT ry:n: tuontitilasto, Siipikarjan tuonti Suomeen muista EU-maista 1995–2012.

⁴¹ ilmoituksen liite 21: Sähköpostiviesti Jaana Vuolle (Evira) / Sanna Piipari (Atria), 3.9.2013 ja 5.9.2013.

⁴² Esimerkiksi ETT ry:n mukaan sikojen tarttuvat taudit ovat Euroopassa yleisiä ja voivat Suomeen levitessään aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä ja eläinten hyvinvoinnin heikentymistä. Euroopan maista vain Norjassa ja joiltakin osin myös Ruotsissa sikatautilanne vastaa Suomen tilannetta. (<http://www.ett.fi/content/sika>).

markkinoilla merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia, voidaan markkinoiden täsmällinen määrittely tässä yhteydessä jättää avoimeksi.

4.2.5.2 Tukkumyyntimarkkinat

Tuoreen lihan tukkumyynti

51. Ilmoittajan käsityksen mukaan tuoreen lihan myynnin markkinat ovat kaikkien lihalajien ja jakelukanavien osalta maailmanlaajuiset tai vähintään EU:n laajuiset.
52. *Naudan- ja sianliha.* Ilmoittajan käsityksen mukaan tukkumyynnin markkinat ovat kaikilla segmenteillä maailmanlaajuiset, tai vähintään EU:n laajuiset. Euroopan komissio on tapauskäytännössään katsonut, että tuoreen naudanlihan myynti teollisille jatkokäsittelijöille, suurkeittiöille ja vähittäiskaupalle voivat olla kansallista laajemmat.⁴³ Sianlihan osalta komissio on pitänyt tukkumyynnin markkinaa lähinnä kansallisena, etenkin vähittäiskaupalle myytävän lihan osalta. Asiassa tulee kuitenkin huomioida se, että kuluttajakäyttäytyminen ja kuluttajien mieltymykset voivat vaihdella eri jäsenmaiden välillä.⁴⁴
53. Suomen Gallup Elintarviketieto Oy:n tilastojen mukaan tuoretta naudanlihaa tuotiin Suomeen vuonna 2012 [10-20] miljoonaa kiloa lukuisista eri maista EU:sta ja sen ulkopuolelta. Eniten tuoretta naudanlihaa on tuotu Suomeen Brasiliasta, Saksasta, Tanskasta ja Alankomaista. [...] ⁴⁵ Naudanlihan tukkumyyntimarkkinoiden koko Suomessa vuonna 2012 oli ilmoittajan mukaan [60-95] miljoonaa kiloa⁴⁶, joten tuonnin osuus kokonaismarkkinoista oli [...] %. Vuonna 2012 Suomesta vietiin naudanlihaa [<1] miljoonaa kiloa.⁴⁷
54. Suomen Gallup Elintarviketiedon tilastojen mukaan tuoretta sianlihaa tuotiin Suomeen vuonna 2012 [15-25] miljoonaa kiloa. Eniten tuoretta sianlihaa on tuotu Saksasta, Tanskasta, Puolasta ja Espanjasta. Tuontia EU:n ulkopuolelta tapahtuu vähemmissä määrin kuin naudanlihan osalta. Tukkumyyntimarkkinoiden koko Suomessa vuonna 2012 oli ilmoittajan mukaan [140-

⁴³ Ks. esim. COMP IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagterier*, kohdat 90–94 ja Case No COMP/M.5935, *Vion / Weyl*, kohdat 40–44.

⁴⁴ Ks. COMP IV/M.1313, *Danish Crown / Vestjyske Slagterier*, kohdat 74–89.

⁴⁵ Ilmoituksen s. 113 ja ilmoituksen liite 46: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen naudanlihan tuontitilasto.

⁴⁶ Naudanlihan kotimainen tuotanto vuonna 2012 oli noin 81 miljoonaa kiloa (Tike: Nautojen teurastukset 1990–2012).

⁴⁷ Ilmoituksen s. 115 ja ilmoituksen liite 48: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen naudanlihan vientitilasto.

215] miljoonaa kiloa⁴⁸, josta tuonnin osuus oli siten [...] %. Myös [...] ⁴⁹
 Vuonna 2012 Suomesta vietiin sianlihaa [20-30] miljoonaa kiloa.⁵⁰

55. Suuri osa KKV:n kyselyyn vastanneista tukkumarkkinatoimijoista tekee naudan- ja sianlihan hankintaa kotimaasta ja ulkomailta. Ulkomainen naudan- ja sianliha koetaan korvaaviksi vaihtoehtoiksi kotimaiselle lihalle erityisesti lihanjalostajien keskuudessa. Toisaalta eräät vähittäiskaupan toimijat sekä osa suurkeittiötoimijoista kokevat lihan kotimaisuudella olevan suurtakin merkitystä. Suurkeittiöiden osalta tämä koskee erityisesti niitä toimijoita, jotka vastaavat päiväkotien, koulujen yms. ruokapalveluista.
56. *Broilerinliha*. Ilmoittajan käsityksen mukaan myös broilerin myynti teollista jatkokäsittelyä varten, vähittäiskaupalle ja suurkeittiöille muodostaa maailmanlaajuisen, tai vähintään EU:n laajuisen, maantieteellisen markkinan.
57. Suomen Gallup Elintarviketiedon tilastojen mukaan tuoretta broilerinlihaa on tuotu Suomeen vuonna 2012 [1-10] miljoonaa kiloa. Eniten lihaa tuotiin Saksasta, Brasiliasta ja Alankomaista. Broilerinlihan tukkumarkkinoiden koko Suomessa vuonna 2012 oli ilmoittajan mukaan [70-95] miljoonaa kiloa⁵¹, josta tuonnin osuus oli siten [...] %.⁵² Vuonna 2012 Suomesta vietiin broilerinlihaa [10-20] miljoonaa kiloa.⁵³
58. Broilerinlihan tuonnissa tulee huomioida siipikarjanlihan kaupan pitämistä koskevat EU-säädökset⁵⁴, joiden mukaan pakastettua lihaa ei saa markkinoida kuluttajille tuoreena lihana. Tällä on merkitystä erityisesti vähittäiskaupalle myytävän sekä kuluttajakäytön tuoreen broilerin lihan kannalta, joiden osalta säädösten voidaan katsoa vaikeuttavan tuontilihan käyttöä. Tuoretta, ei pakastettua, broilerinlihaa tuotiin Suomeen vuonna 2012 [1-5] miljoonaa kiloa, joka on hieman alle [...] % tukkumyynnin kokonaisuudesta.⁵⁵
59. Toisin kuin naudan- ja sianlihan osalta, suurkeittiöiden, vähittäiskaupan ja teollisen jatkojalostamisen toimijoiden taholta saapuneissa selvityksissä to-

⁴⁸ Sianlihan kotimainen tuotanto vuonna 2012 oli noin 193 miljoonaa kiloa (Tike: Sikojen teurastukset 1990–2012).

⁴⁹ Ilmoituksen s. 113 ja ilmoituksen liite 46: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen sianlihan tuontitilasto.

⁵⁰ Ilmoituksen s. 115 ja ilmoituksen liite 48: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen sianlihan vientitilasto.

⁵¹ Broilerinlihan kotimainen tuotanto vuonna 2012 oli noin 98 miljoonaa kiloa (Tike: Siipikarjan teurastukset 1990–2012).

⁵² Ilmoituksen s. 113 ja ilmoituksen liite 46: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen broilerinlihan tuontitilasto.

⁵³ Ilmoituksen s. 115 ja ilmoituksen liite 48: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen broilerinlihan vientitilasto.

⁵⁴ ⁵⁴ Komission asetus (EY) N:o 543/2008, 16.6.2008 neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä siipikarjanlihan kaupan pitämisen vaatimusten osalta, EUVL L 157, s. 46, 17.6.2008.

⁵⁵ Ilmoituksen liite 46: Suomen Gallup Elintarviketieto Oy – Tuoreen broilerinlihan tuontitilasto.

dettiin broilerin kotimaisuudella olevan merkitystä. Vastauksissa on korostettu kotimaisuuden merkitystä myös ulkomaiseen lihaan liittyvän salmonellariskin vuoksi.

60. Koska tutkittavana oleva yrityskauppa ei myöhemmin esitettävällä tavalla aiheuta näillä markkinoilla merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia, voidaan markkinoiden täsmällinen määrittely tässä yhteydessä jättää avoimeksi.

Muut tukkumyyntimarkkinat

61. Ilmoittajan mukaan ihmiselle syötäväksi kelpaavien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden myynnin markkinat, ihmiselle syötäväksi kelpaamattomien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden myynnin markkinat sekä naudan vuotien myynnin markkinat ovat maantieteelliseltä ulottuvuudeltaan maailmanlaajuiset. Yksikään viraston kuulemista markkinatoimijoista ei ole kyseenalaistanut ilmoittajan esittämää näkemystä.
62. Koska tutkittavana oleva yrityskauppa ei myöhemmin esitettävällä tavalla aiheuta näillä markkinoilla merkittäviä haitallisia kilpailuvaikutuksia, voidaan markkinoiden täsmällinen määrittely tässä yhteydessä jättää avoimeksi.

4.3 Markkinoiden koko ja osapuolten asema markkinoilla

63. Seuraavissa taulukoissa on esitetty ilmoittajan antamia markkinatietoja eri hyödykemarkkinoilta. Vaikka yrityskaupan ilmoittajan mukaan markkinat ovat teurastettavien broilereiden hankintaa lukuun ottamatta kansainväliset, alla esitetyt tiedot koskevat Suomen kansallisia markkinoita. Tiedot ovat vuodelta 2012.

4.3.1 Hankintamarkkinat

	Kokonaismarkkinat milj. eur	Kokonaismarkkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus	Osapuol- ten yh- teenlas- kettu markkina- osuus	HK:n markkina- osuus	Snellmanin markkina- osuus
Elävien nautojen hankinta	225	80,4	[35-45] %	[5-15] %	[45-55] %	[20-30] %	[5-15] %
Elävien sikojen hankinta	314	192,8	[35-45] %	[1-10] %	[40-50] %	[30-40] %	[5-15] %
Broilereiden	138	99	[30-40] %	[5-15] %	[40-50] %	[45-55] %	-

hankinta							
Vasikoiden välitys	33	0,12	[45-55] %	[1-10] %	[50-60] %	[20-30] %	[5-15] %
Porsaiden välitys	105	1,5	[35-45] %	[1-10] %	[40-50] %	[30-40] %	[5-15] %

4.3.2 Tukkumyyntimarkkinat

4.3.2.1 Tuoreen naudanlihan myynti

	Kokonaismarkkinat milj. eur	Kokonaismarkkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus	Osa- puolten yhteen- laskettu markki- naosuus	HK:n markki- naosuus	Snell- manin markki- naosuus	Tuonti
Teolliseen jatkokäsitte- lyyn	[250- 300]	[50-65]	[25-35] %	[1-10] %	[35-45] %	[15-25] %	[5-15] %	[15-25] %
Vähittäiskau- palle	[75-90]	[5-15]	[25-35] %	[<1] %	[25-35] %	[25-35] %	[5-15] %	
Suurkeittiöille	[65-80]	[5-15]	[20-30] %	[5-15] %	[30-40] %	[15-25] %	[5-15] %	

4.3.2.2 Tuoreen sianlihan myynti

	Kokonaismarkkinat milj. eur	Kokonaismarkkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus	Osa- puolten yhteen- laskettu markki- naosuus	HK:n markki- naosuus	Snell- manin markki- naosuus	Tuonti
Teolliseen jatkokäsitte- lyyn	[450- 500]	[125- 175]	[20-30] %	[1-10] %	[30-40] %	[30-40] %	[5-15] %	[5-15] %

Vähittäiskaupalle	[70-85]	[15-30]	[20-30] %	[<1] %	[20-30] %	[25-35] %	[5-15] %	
Suurkeittiöille	[20-35]	[1-10]	[20-30] %	[1-10] %	[20-30] %	[15-25] %	[5-15] %	

4.3.2.3 Tuoreen broilerinlihan myynti

	Kokonaismarkkinat milj. eur	Kokonaismarkkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Koh- teen markkina- osuus	Osa- puol- ten yhteenl- teenlasket- tu markkina- osuus	HK:n markkina- osuus	Snell- manin markkina- osuus	Tuo- reen lihan tuonti	Jääd- y- tetyn lihan tuonti
Teolliseen jatkokäsittelyyn	N/A	[70-85]	[30-40] %	[10-20] %	[45-55] %	[40-50] %	-	[1-5] %	[1-5] %
Vähittäiskaupalle	[1-10]	[<1]	[20-30] %	[20-30] %	[45-55] %	[30-40] %	-		
Suurkeittiöille	[5-15]	[1-10]	[30-40] %	[1-10] %	[40-50] %	[45-55] %	-		

4.3.2.4 Ihmiselle syötäväksi kelpaavien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden (elimet ja veri) myynti

Kokonais- markkinat milj. eur	Kokonais- markkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus
[5-15]	[1-10]	[35-45] %	N/A

4.3.2.5 Ihmiselle syötäväksi kelpaamattomien naudan, sian ja broilerin sivutuotteiden (teurasjäte) myynti

Kokonais- markkinat milj. eur	Kokonais- markkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus

[20-35]	[80-130]	[30-40] %	N/A
---------	----------	-----------	-----

4.3.2.6 Naudan vuotien myynti

Kokonais- markkinat milj. eur	Kokonais- markkinat milj. kg	Atrian markkina- osuus	Kohteen markkina- osuus
[10-25]	[5-15]	[10-20] %	[5-15] %

4.3.2.7 Lihan jatkojalosteet

	Leivän- päälliset	Ruoka- makkarat	Valmis- ruoka	Siipikarja	Kuluttaja- pakattu liha
Atrian markkina- osuus	[10-20] %	[15-25] %	[10-20] %	[25-35] %	[20-30] %

4.3.2.8 Viraston markkinaselvitys

64. Viraston markkinaselvityksen yhteydessä suurin osa vastaajista yhtyi kaupan osapuolten esittämiin arvioihin markkinoiden koosta ja keskittymän osapuolten markkinaosuuksista. HK kuitenkin esitti vastauksessaan, että ilmoituksessa annetut suurkeittiösegmenttiä koskevat tiedot olisivat osittain virheelliset ja Atrian markkinaosuus jonkin verran esitettyä suurempi. Asian lopputuloksen kannalta mahdolliset virheellisyydet suurkeittiösegmentin osalta eivät kuitenkaan ole ratkaisevia.

4.4 Kilpailuvaikutusten arviointi

4.4.1 Johdanto

65. Yrityskaupassa Saarioinen luopuu kokonaan lihan hankinta-, teurastus- ja leikkuutoiminnoistaan ja ostaa jatkossa liharaaka-ainetta jatkojalosteisiinsa Atrialta osto- ja toimitussopimuksen perusteella.
66. Ilmoittajan mukaan kilpailukykyinen ja kannattava teurastamoteollisuus vaatii suuret läpimenvolyymit sekä teollisesti tehokkaat ja teknologisesti yksinkertaiset prosessit. Kiinteiden ja muiden kiinteäluontoisten kustannusten osuus on [...] % kaikista teurastamoteollisuuden kustannuksista. Teurastamojen käyttöasteen lisääminen ja tuotannon parempi suunnittelu li-

säävät siten kustannustehokkuutta ja ovat ratkaisevia kannattavan teurastamotoiminnan harjoittamiselle.

67. [...]
68. [...] Osto- ja toimitussopimuksessa sovitut määrät toimitetaan tietyin tarkasti määritellyin ehdoin Atrialta Saarioiselle, joten se määrä lihaa ei päädy lainkaan markkinoille vaan sopimuksen lihamäärän osalta kyse on ikään kuin Saarioisen teurastus- ja leikkuutoimintojen ulkoistamisesta Atrialle.
69. [...]
70. [...]
71. [...]
72. [...]
73. [...]
74. Tuottajia edustavan MTK ry:n virastolle antaman selvityksen mukaan rakennekehitys teurastamo- ja lihamarkkinoilla on jo pidempään merkinnyt pienempien teurastamojen häviämistä yrityskauppojen ja liiketoimintakauppojen kautta. Toimialalla kasvaa MTK:n mukaan myös kansainvälistymisen paine ja ilman kansallista kasvua yhtiöiden markkinaosuudet laskisivat tulevaisuudessa samaan aikaan kun markkinat edellyttävät toimijoilta kykyä yhä monipuolisempiin ja tehokkaammin tuotettuihin einespalveluihin. Vaihtoehtotilanne, missä kansallinen synergiaetu jäisi saavuttamatta, olisi MTK:n mukaan kilpailun säilymisen kannalta valitettavaa, koska lihan tukkumyyntimarkkinat ovat MTK:n mukaan maailmalaajuiset tai vähintään EU:n laajuiset.
75. MTK:n mukaan on kilpailullisesti myönteistä, että teurastamotoimialalla tavoitellaan toimialakauppojen kautta synergiaetuja alan kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. MTK:n mukaan Saarioisen teurastamotoiminnan kaupalla saavutettaneen logistisia etuja ja kustannussäästöjen voidaan olettaa koituvan olennaisimmilta osin asiakkaiden hyödyksi paremman hintakilpailukyvyyn kautta. Tämä samalla mahdollistaa kilpailukyvyyn myös raaka-ainemarkkinoilla. Samalla luodaan markkinoille riittävän suuri toimija pitämään yllä kilpailua ja tuotekehitystä.

4.4.2 Naudan hankintamarkkinat

76. Ennen yrityskaupan toteuttamista vuonna 2012 Atrian markkinaosuus naudan hankintamarkkinoilla oli sen oman arvion mukaan [35-45] % ja Saarioisen [5-15] %. Tärkeimmät kilpailijat olivat HK [20-30] %:n markkinaosuudella ja Snellman [5-15] %:n markkinaosuudella. Markkinoilla toimii lisäksi joidakin pienempiä toimijoita kuten Paimion Teurastamo.

77. Yrityskaupan kohteena oleva Saarioisen naudanlihan hankinta- ja teurastusliiketoiminta oli vuonna 2012 määrältään noin [...] Atria toimittaa yrityskaupan yhteydessä sovitun osto- ja toimitussopimuksen puitteissa Saarioiselle jatkossa teurastettua ja leikattua naudanlihaa [...] kiloa. [...] Tämä määrä ei siten päädy Atrialta vapaille markkinoille, vaan se toimitetaan tietyn tarkasti määritellyin ehdoin Saarioisen jatkojalostukseen tai Saarioisen muuhun käyttöön.
78. [...] Viraston selvityksissä ei ole myöskään ilmennyt, että yrityskaupan seurauksena millään kapeammalla Suomen alueella yrityskauppa heikentäisi merkittävällä tavalla naudanlihan tuottajien markkina-asemaa. KKV:n arvion mukaan tehokas kilpailu ei siten esty naudanlihan hankintamarkkinoilla.

4.4.3 Sian hankintamarkkinat

79. Ennen yrityskaupan toteuttamista vuonna 2012 Atrian markkinaosuus sian hankintamarkkinoilla oli sen oman arvion mukaan [30-40] % ja Saarioisen [1-10] %. Tärkeimmät kilpailijat olivat HK [30-40] %:n markkinaosuudella ja Snellman [5-15] %:n markkinaosuudella. Snellman on viime vuosina kasvattanut merkitystään sianlihan hankintamarkkinoilla, ja se kasvaa edelleen. Markkinoilla toimii lisäksi joitain pienempiä toimijoita.
80. Yrityskaupan kohteena oleva Saarioisen sianlihan hankinta- ja teurastusliiketoiminta oli vuonna 2012 määrältään [...] kiloa. [...] Atria toimittaa yrityskaupan yhteydessä sovitun osto- ja toimitussopimuksen puitteissa Saarioiselle jatkossa teurastettua ja leikattua naudanlihaa [...] kiloa. [...] Tämä määrä ei päädy lainkaan Atrialta vapaille markkinoille, vaan se toimitetaan Saarioisen jatkojalostukseen tai Saarioisen muuhun käyttöön.
81. [...] Viraston selvityksissä ei ole myöskään ilmennyt, että yrityskaupan seurauksena millään kapeammalla Suomen alueella yrityskauppa heikentäisi merkittävällä tavalla sianlihan tuottajien markkina-asemaa. KKV:n arvion mukaan tehokas kilpailu ei siten kilpailulaissa tarkoitetulla tavalla esty sianlihan hankintamarkkinoilla.

4.4.4 Broilerin hankintamarkkinat

82. Atrian markkinaosuus broilerin hankintamarkkinoilla oli vuonna 2012 sen oman arvion mukaan [30-40] % ja Saarioisen [5-15] %. Yrityskaupan osapuolten lisäksi broilerin hankintamarkkinoilla toimii HK, jonka markkinaosuus oli [45-55] %. Broilerin hankintamarkkinat keskittyvät siten yrityskaupan myötä entisestään. [...]
83. Edellä mainitun Atrian ja Saarioisen välisen osto- ja toimitussopimuksen johdosta [...] Osto- ja toimitussopimus koskee broilerinlihan osalta [...] Tämä määrä ei siten päädy Atrialta vapaille markkinoille, vaan se toimitetaan Saarioiselle jatkojalostukseen tai Saarioisen muuhun käyttöön.

84. Yrityskaupan ilmoittajan käsityksen mukaan broilerinlihan markkinoiden keskittyneestä luonteesta huolimatta alalle tulon esteitä ei ole. Tätä ilmentää se, että broilerin hankinta-, teurastus- ja leikkuumarkkinoilla on aloittamassa uusi toimija Huttulan Kukko Oy, jonka toiminta on käynnistymässä vuoden 2014 alussa. Huttulan Kukon vuosittain teurastama eläinmäärä on noin 1,4 miljoonaa lintua.⁵⁶ Heti toiminnan alettua teurastusmäärä on noin kaksi miljoonaa kiloa vuodessa. Tuotantopäivää kohden kapasiteetiksi arvioidaan noin 7–8 tonnia.⁵⁷ [...]
85. Huttulan Kukon linnut kasvatetaan Koskella ja tuotantolaitos sijaitsee Liedossa. Julkisuudessa olleiden tietojen perusteella uuden yrityksen perustana on oma nykyaikainen tuotantolaitos ja koko tuotantoketjun hallinta, joka mahdollistaa nopean reagoinnin asiakkaiden kysyntään.⁵⁸ Huttulan Kukon kasvattama broileri on Hubbard-rotua, joka on uusi Suomessa. Se on isompikokoinen kuin tavallisesti käytetty Ross-rotu [...] Huttulan Kukko aikoo myös tuoda markkinoille luomubroileria, jonka tuotanto on Suomessa tähän asti ollut vähäistä.⁵⁹ Huttulan Kukon taustavoimiin kuuluu useita HK:lla aikaisemmin toimineita henkilöitä.
86. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on broilerin hankintamarkkinoiden osalta tehnyt arvion siitä, kasvaako Atrian tai muiden hankintamarkkinatoimijoiden markkinavoima yrityskaupan seurauksena kilpailua olennaisesti estävällä tavalla. Vastaavasti on arvioitu, heikkeneekö broilerintuottajien asema markkinoilla nimenomaan yrityskaupan seurauksena merkittävästi. Broilerin hankintamarkkinoille jää yrityskaupan jälkeen ainoastaan kaksi alalla jo ennestään toimivaa yritystä, Atria ja HK. [...]
87. Vaikka vakiintuneiden toimijoiden määrä broilerin hankintamarkkinoilla vähenee yrityskaupan myötä kolmesta kahteen, Atrian ja HK:n markkinavoimaa vähentää uusien toimijoiden aiheuttama alalle tulon uhka. Broilerimarkkinoilla on juuri aloittamassa kokoluokaltaan lähes Saarioista vastaava uusi toimija, Huttulan Kukko. Varsinaissuomalaisen yhtiön teurastuskapasiteetti on merkittävä. Atrian ja HK:n on jatkossa otettava kilpailukäyttätymisessään huomioon myös Huttulan Kukon ja mahdollisten muiden alalle tulijoiden aiheuttama kilpailupaine.
88. KKV:n jatkoselvityksessä ei myöskään ole ilmennyt näyttöä siitä, että yrityskauppa aiheuttaisi haitallisia koordinoituja vaikutuksia Atrian ja HK:n välillä niin, että ne eivät muodostaisi toisilleen todellista kilpailullista vastavoimaa broilerin hankinnan markkinoilla. Koordinoinnin mahdollisuutta vähentää potentiaalisen kilpailun uhka, mistä Huttulan Kukon alalle tulo toimii esimerkkinä. Niin ikään kilpailukäyttätymisen yhteensovittaminen on epä-

⁵⁶ Ilmoituksen liite 32.

⁵⁷ Ilmoituksen liite 51.

⁵⁸ Ks. esim. Kauppalehden verkkosivu 2.9.2013.

⁵⁹ Ilmoituksen liite 32.

todennäköisempää broilerinlihan kaltaisilla markkinoilla, joilla kysyntä on ollut pitkään kasvusuunnassa, kuin stabiileilla tai laskusuunnassa olevilla markkinoilla.

89. Eräät viraston kuulemat markkinaosapuolet ovat arvioineet, että kilpailua broilerin hankintamarkkinoilla tulisi tarkastella alueellisesti. Atrian broileriteurastamo sijaitsee Nurmossa ja Saarioisen broileriteurastamo Kangasalalla. Viraston arvion mukaan yrityskaupan kilpailuvaikutusten arviointi ei muuttuisi oleellisesti alueellisen tarkastelun myötä, sillä kaupan osapuolten eri puolilla Suomea sijaitsevien broileriteurastamojen välinen kilpailu tuottajista on ennen yrityskauppaakin ollut maantieteellisesti rajallista. KKV:n arvion mukaan kilpailulain yrityskauppalvonnalle asettama puuttumiskynnys ei edellä todetuista syistä ylity myöskään broilerin hankintamarkkinoilla.

4.4.5 Lihan tukkumyynnin markkinat

90. Kuten edellä on todettu, teurastamot kuuluvat Suomessa pääosin lihateollisuusyritysten omistukseen. Näin ollen teurastamot toimittavat suuren osan leikkaamastaan lihasta sisäisesti omiin konserneihinsa kuuluville yksiköille jatkojalostusta varten. Tämän lisäksi teurastamot myyvät tuoretta lihaa jonkin verran myös konsernin ulkopuolisille jatkokäsittelijöille. Tuoretta teurastettua ja leikattua lihaa myydään myös suoraan kaupan keskusliikkeille. Suurkeittiöt ostavat teurastamoteollisuuden tuotteita suoraan teurastamoilta, mutta myös vähittäiskaupan kautta.
91. Suurin osa teurastetusta ja leikatusta tuoreesta lihasta käytetään teollisessa jatkojalostuksessa (naudanlihaa [50-65] miljoonaa kiloa, sianlihaa [125-175] miljoonaa kiloa ja broilerinlihaa [70-85] miljoonaa kiloa). Teurastamoilta myydään tuoreena vähittäiskaupalle naudanlihaa [5-15] miljoonaa kiloa ja sianlihaa [15-30] miljoonaa kiloa. Teurastettua ja leikattua tuoretta broilerinlihaa sen sijaan myydään vähittäiskaupalle vain [<1] miljoonaa kiloa. Suurkeittiöille naudanlihaa myydään tuoreena [5-15] miljoonaa kiloa, sianlihaa [1-10] miljoonaa kiloa ja broilerinlihaa [1-10] miljoonaa kiloa. Erityisesti broilerinlihan tukkumyynti tapahtuu siis valtaosaltaan teolliseen jatkokäsittelyyn, joko konsernien sisäisesti tai niiden ulkopuolelle.
92. KKV:n kuulemien tukkumyöntiasiakkaiden mukaan Atrian ja Saarioisen teurastetun ja leikatun tuoreen lihan toimituksille löytyy vaihtoehtoisia kotimaisia lähteitä. Monet kokevat myös ulkomaisen lihan vaihtoehtona kotimaiselle lihalle. Tukkumyöntiasiakkaat hankkivatkin lihaa tyypillisesti monilta eri toimittajilta ja näkevät toimittajan vaihtamisen mahdollisena. KKV:n alkutuotantoselvityksessä todetaan, että tuonti tarjoaa kaupalle ja osittain myös teollisuudelle vartenotettavan vaihtoehdon kotimaiselle lihalle.⁶⁰ Suomen Gallup Elintarviketiedon tilastojen⁶¹ mukaan Suomeen tuotiin vuonna 2012

⁶⁰ Kilpailu- ja kuluttajaviraston alkutuotantoselvitys, s. 53.

⁶¹ Yrityskauppailmoituksen liitteet 42, 45, 46, 48, 30, 47.

tuoretta naudanlihaa [10-20] miljoonaa kiloa, tuoretta sianlihaa [15-25] miljoonaa kiloa ja tuoretta broilerinlihaa [1-10] miljoonaa kiloa.

93. Ennen yrityskauppaa Saarioinen on käyttänyt [...] % teurastamastaan naudanlihasta konsernin sisäisessä jatkojalostuksessa ja myynyt siten [...] % muille teollisille jatkojalostajille, vähittäiskauppaan ja suurkeittiöille. Teurastamastaan sianlihasta Saarioinen on käyttänyt noin [...] % sisäisesti ja myynyt noin [...] % ulkopuolisille tahoille. Broilerinlihasta se on käyttänyt [...] % sisäisesti ja myynyt siten [...] % ulkopuolisille tahoille. Teurastetun ja leikatun naudan- ja sianlihan markkinoille jää yrityskaupan jälkeen Atrian lisäksi HK ja Snellman, joista erityisesti Snellman on kasvattanut toimintaansa viime vuosina. [...]
94. Teurastetun ja leikatun broilerinlihan osalta markkinoille jää Atrian ohella HK sekä uutena markkinoille tulijana aloittava Huttulan Kukko. Huttulan Kukko kilpailee Atrian ja HK:n kanssa tukkumyymtimarkkinoiden kaikilla segmenteillä, toisin sanoen vähittäiskaupan, suurkeittiöiden ja teollisen jatkokäsittelyn hankinnoissa. Huttulan Kukon tuotteet ovat broilerin raakalihaa ja vaikka se toimii teollisen jatkokäsittelyn markkinoilla tekemällä kuluttajapakattua raakalihaa vähittäiskaupalle, pidemmälle menevää jatkojalostusta se ei kuitenkaan harjoita itse.
95. [...] Huttulan Kukon arvioitu myynti vuodelle 2014 on noin 2 miljoonaa kiloa, [...], ja sitä voidaan siten pitää jatkossa Saarioisen kaltaisena vastavoimana Atrialle ja HK:lle broilerinlihan tukkumyynnin markkinoilla.
96. Saarioinen on käyttänyt kaikkien lihalajien osalta pääosan teurastamastaan lihasta omaan teolliseen jatkojalostustoimintaansa, minkä vuoksi ulkopuoliset tukkumyymtiasiakkaat ovat tähänkin asti voineet käyttää Saarioista lihan hankintalähteenään vain rajatussa määrin. Yrityskaupan vaikutus tukkumyynnin markkinoilla on siten rajallinen.
97. KKV:n jatkoselvityksessä ei myöskään ole ilmennyt näyttöä siitä, että yrityskauppa aiheuttaisi haitallisia koordinoituja vaikutuksia Atrian ja HK:n välillä broilerin tukkumyynnin markkinoilla, joilla ne ovat jatkossa ainoat alalla pidempään toimineet tukkumyyjät. Mahdollisuuksia kilpailukäyttäytymisen yhteensovittamiseen vähentää potentiaalisen kilpailun uhka, minkä lisäksi etenkin keskittyneen päivittäistavarakaupan ostajavoima heikentää tukkumyyjien markkinavoimaa. Viraston kuulemat päivittäistavarakaupan toimijat eivät ole katsoneet yrityskaupan aiheuttavan niiden kannalta haitallisia vaikutuksia.
98. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei siten kilpailulaissa tarkoitetulla tavalla olennaisesti estä kilpailua naudan-, sian- tai broilerinlihan tukkumyynnin markkinoilla Suomessa.

4.4.6 Teurastuksen sivutuotteet ja naudan vuodat

99. Kaikkien lihalajien osalta teurastuksessa syntyy sivutuotteita. Nämä voidaan jakaa ihmiselle syötäväksi kelpaaviin osiin (esimerkiksi sisäelimet ja veri) ja ihmiselle syötäväksi kelpaamattomiin osiin (käytännössä teurasjäte). Lisäksi kumpikin osapuoli myy teurastettujen nautojen vuotia. Edellä esitetyt arviot teurastettavien eläinten hankintamarkkinoista heijastuvat näille markkinoille, sillä sivutuotteiden ja vuotien tuotantomäärät voidaan johtaa suoraan teurastettavien eläinten hankintamäärästä. KKV ei ole nähnyt yrityskaupan estävän merkittävästi kilpailua teurastettavien eläinten hankintamarkkinoilla, minkä vuoksi kilpailuvaikutuksia myös sivutuotemarkkinoilla voidaan pitää rajallisina.

4.4.7 Vertikaalisten kilpailuvaikutusten arviointi

100. Atria on aktiivinen lihanjalostuksen markkinoilla, jotka ovat tuotantoketjun myöhemmässä vaiheessa teurastus- ja lihanleikkuutoimintaan nähden. Se myy lihan jatkojalosteita teollisuudelle, tukkukaupalle ja vähittäiskaupalle.
101. Komission ei-horisontaalisten sulautumien arvioinnista annettujen suuntaviivojen⁶² ja Kilpailuviraston yrityskauppavalvonnasta antamien suuntaviivojen⁶³ mukaan vertikaalisessa suhteessa toisiinsa olevien yritysten tai toimintojen sulautuminen voi johtaa markkinoiden sulkemiseen. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa kilpailijoiden hankinnat tai markkinoille pääsy vaikeutuvat tai estyvät yrityskaupan seurauksena. Tällöin kilpailevien yritysten valmiudet tai kannustimet kilpailuun heikkenevät.
102. Atrian mukaan yrityskauppa ei johda merkittävään kilpailun rajoittumiseen lihanhankintaan vertikaalisessa suhteessa olevilla markkinoilla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston markkinaselvityksessä ei ole myöskään noussut esille tekijöitä, joiden perusteella merkittävät poissuljentavaikutukset lihan tuotantoketjussa olisivat todennäköisiä.
103. Kuten edellä on tuotu esiin, Atrian markkinavoima teurastus- ja lihanleikkuumarkkinoilla ei vahvistu merkittäväällä tavalla kaupan seurauksena. Saarioinen ei ole aikaisemmin myynyt teurastamaansa lihaa merkittäviä määriä ulkopuolisille toimijoille, vaan se on käyttänyt suurimman osan hankkimastaan lihasta omaan jatkojalostukseen niin naudan-, sian- kuin broilerinlihan osalta. Yrityskaupassa Atrialle siirtyvästä teurastettavasta lihasta merkittävä osa jää Saarioisen käyttöön yrityskaupan yhteydessä tehdyn osto- ja toimitussopimuksen myötä. Muiden lihan jatkojalostusta harjoittavien toimijoiden kyky ja mahdollisuus hankkia tarvitsemaansa raaka-ainetta eivät yrityskaupan seurauksena muutu merkittävästi.
104. Saarioinen säilyy yrityskaupan jälkeenkin jalostetun lihan markkinoilla, ja omasta hankinta-, teurastus- ja lihanleikkuutoiminnoista luopuminen voi pa-

⁶² EYVL C 265, 18.10.2008, s. 6.

⁶³ Suuntaviivoja kilpailulain soveltamisesta 1/2011.

rantaa sen mahdollisuuksia säilyä vartenotettavana kilpailijana jatkojalosteissa.

4.5 Yhteenveto

105. Lihan hankinnan ja tukkumyynnin markkinat ovat Suomessa varsin keskittyneet ja yrityskaupan myötä keskittymiskehitys jatkuu edelleen. Hankintamarkkinoiden osalta yrityskauppa ei kuitenkaan aiheuta kilpailulaissa tarkoitettua tehokkaan kilpailun olennaista estymistä, [...]
106. Broilerin hankintamarkkinoille jää yrityskaupan jälkeen ainoastaan kaksi alalla jo ennestään toimivaa yritystä, Atria ja HK. [...] Uusien toimijoiden tulo broilerin hankintamarkkinoille vaikuttaa kuitenkin mahdolliselta, sillä markkinoilla on aloittamassa uusi, [...], Huttulan Kukko. Alan vakiintuneiden toimijoiden, Atrian ja HK:n, on jatkossa otettava kilpailukäyttäytymisessään huomioon myös Huttulan Kukon ja mahdollisten muiden alalle tulijoiden aiheuttama kilpailupaine. Kilpailulain yrityskauppavalvonnalle asettama puutumiskynnys ei muun muassa näistä syistä ylity myöskään broilerin hankintamarkkinoilla.
107. Tuoreen lihan tukkumyynnin markkinoilla on kilpailuvaikutuksia arvioitaessa otettava huomioon, että yrityskaupassa on pitkälle kysymys Saarioisen lihanhankinnan ja teurastuksen ulkoistamisesta Atrialle, johtuen [...] osto- ja toimitussopimuksesta Atrian ja Saarioisen välillä. [...] Suuri osa Atrialle yrityskaupassa siirtyvästä naudan- ja sianlihan hankinnan kapasiteetista ja volyyymistä on seuraavien [...] ajan sidottu toimituksiin Saarioiselle. Yrityskaupan vaikutukset lihan tukkumyynnin markkinoilla ovat siten naudan ja sian osalta [...] rajalliset. Molemmissa lihalajeissa myös tuonnin määrä on kasvussa ja ulkomainen liha muodostaa monille asiakkaille vaihtoehdon kotimaiselle lihalle.
108. Broilerinlihan tukkumyynnin markkinoilla lihan kotimaisuudella on suurempi merkitys kuin naudan ja sian osalta. Markkinat ovat keskittyneet ja kotimaisia toimijoita on yrityskaupan jälkeen broilerin tukkumyynnin markkinoilla yksi vähemmän. Markkinoilla on kuitenkin vastikään aloittanut uusi teurastamo, Huttulan Kukko, muodostaen markkinoilta poistuvan kaupan kohteen kaltaista kilpailullista vastavoimaa alalla jo toimiville Atrialle ja HK:lle. Asiakaskunnalla – etenkin vähittäiskaupalla – on myös ostajavoimaa suhteessa broilerin tukkumyyjiin, mikä vähentää näiden mahdollisuuksia toimia markkinoilla asiakkaistaan riippumattomasti.
109. Vaikka Atrian ja Saarioisen välinen osto- ja toimitussopimus on pitkä, sopimussuhde ei kuitenkaan turvaa Saarioisen lihanhankintaa [...] pidemmälle. Itsessään se seikka, että Saarioinen katsoo voitavansa jatkaa lihan teollista jatkojalostusta ja valmisruokaliiketoimintaa ilman omaa lihanhankintaa ja teurastusta, kertoo markkinoiden kilpailullisuudesta. On pidettävä epätoennäköisenä, että Saarioinen olisi jättäytynyt konsernin ulkopuolisten lihan

toimitusten varaan, jos se ei näkisi markkinoilla olevan kilpailun kannalta riittävää määrää vaihtoehtoisia lihantoimittajia.

110. Kilpailu- ja kuluttajaviraston 28.10.2013 tekemä päätös asian jatkoselvitysvaiheeseen siirtämisestä sisältää alustavia epäilyjä keskittymän mahdollisesti aiheuttamista haitallisista kilpailuvaikutuksista. Asiassa tehdyt jatkoselvitykset ovat kuitenkin osoittaneet, että yrityskaupalla ei viraston arviota mukaan ole sellaisia kilpailun kannalta haitallisia vaikutuksia, joihin puuttumista kilpailulain yrityskauppavalvontasäännökset edellyttäisivät. Asian näin päättyessä relevanttien markkinoiden määrittelyminen voidaan jättää avoimeksi.

4.6 Yrityskaupan liitännäisrajoitus

111. Yrityskaupan yhteydessä Atria ja Saarioinen ovat tehneet osto- ja toimitussopimuksen. [...]

	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]

112. [...]

113. Yrityskaupan osapuolten mukaan osto- ja toimitussopimus on välttämätön yrityskaupan toteutumiselle kummankin osapuolen kannalta. [...]

114. Yrityskaupan yhteydessä voidaan hyväksyä sellaisia kilpailunrajoituksia, jotka välittömästi liittyvät yrityskauppaan ja jotka ovat välttämättömiä yrityskaupan toteuttamiselle.⁶⁴ Liitännäisrajoitukset eivät saa kestoaltaan tai asialliselta laajuudeltaan ylittää sitä, mitä yrityskaupan toteuttaminen kohtuudella edellyttää. Osto- ja jakelusopimuksia voidaan pitää yrityskaupan kannalta välttämättöminä, jos määräysvallan vaihtuminen koskee vain osaa myyjän liiketoiminnasta ja jos hankinnan kohteen liiketoiminta on perustunut siihen, että se on muodostanut myyjän yritysryhmän kanssa yhden taloudellisen kokonaisuuden. Ostosopimus voi myös olla välttämätön, jotta sopimuksella pyritään varmistamaan myyjän tai ostajan raaka-aineen saatavuus.

⁶⁴ Suuntaviivoja kilpailulain soveltamisesta 1/2011.

115. Niin ikään komission liitännäisrajoituksista annetun tiedonannon⁶⁵ mukaan osto- ja toimitussopimukset voidaan katsoa keskittymän toteuttamiseen suoraan liittyviksi ja sen kannalta välttämättömiksi. Ne voivat olla tapauksesta riippuen yhtä hyvin myyjää kuin ostajaa suosivia. Osto- tai toimitusvelvoitteiden tavoite voi olla sen varmistaminen, että osapuolille toimitetaan jatkossakin hyödykkeitä, jotka ovat välttämättömiä myyjällä säilyneen liiketoiminnan tai ostajan hankkiman liiketoiminnan jatkamiseksi. Osto- ja toimitusvelvoitteiden kesto on kuitenkin rajattava ajanjaksoon, joka on välttämättömän riippuvuussuhteen muuttamiseksi itsenäiseksi asemaksi markkinoilla. Näin ollen osto- ja toimitusvelvoitteet, joiden tavoitteena on varmistaa aikaisemmat toimitusmäärät, voivat olla perusteltuja enintään viiden vuoden pituisen siirtymäkauden ajaksi. Kiinteitä toimitus- tai ostomääriä koskevat velvoitteet, mahdollisesti muutoslausekkeen kanssa, katsotaan keskittymän toteuttamiseen suoraan liittyviksi ja sen kannalta välttämättömiksi. Lausekkeet, joissa määrätään rajoittamattomista määristä, yksinoikeudesta tai annetaan ensisijaisen toimittajan tai ensisijaisen ostajan asema, eivät kuitenkaan ole keskittymän toteuttamisen kannalta välttämättömiä.
116. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan [...] osto- ja toimitussopimus liittyy välittömästi yrityskauppaan ja on sen toteuttamiseksi välttämättömän ilmoittajan esittämin perustein. Sopimuksen sisältö ja kesto ovat sekä eurooppalaisen että kotimaisen soveltamiskäytännön mukaisia. Sopimuksen mukaiset toimitusmäärät ovat kiinteitä, eikä siihen sisälly kumpaakaan osapuolta rajoittavia yksinoikeuslausekkeitä.

5 Ratkaisu

117. Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa Atria Oyj hankkii Saarioinen Oy:n naudan, sian ja broilerin lihanhankinta-, teurastus- ja lihanleikkuutoiminnot.

6 Sovelletut säännökset

118. Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

7 Muutoksenhaku

119. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Lisätietoja päätöksestä antaa erikoistutkija Keijo Ranta, puhelin 029 505 3365, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

⁶⁵ Komission tiedonanto keskittymiin suoraan liittyvistä ja niiden kannalta välttämättömistä rajoituksista ETA:n kannalta merkityksellinen teksti, EYVL C 056, 05.03.2005, s. 24.

Päätös
Dnro 436/KKV14.00.10/2013
Julkinen versio
21.1.2014

27 (27)

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Sofia Ylieskola